

מצרים מכל הסוגים וכלל המקומות. **האם אתה סבור כי הנשיא סאדאת יחתום, בסופו של דבר, על שיתוף פעולה עם ישראל?**

אם יהיה הסכם על סיני, יוכל סאדאת להגיד: הוונתי את הפלסטינים והסורים, איני יכול לנהל משאומתן במקומם, לכן אני חותם על הסכם עם ישראל וראה בו חלק של ההסכם הכללי שיושג בעתיד. אני אבצע את אשר השנתי, ואפעל למען הסכם כולל כאשר התנאים יאפשרו זאת. **האם יעשה זאת?**

התשובות היו רבות, בניגוד שונות, ורביסאו נקודות-השקפה שונות. אך המסקנה הייתה אחידה בצורה מפליאה.

בוגראוניברסיטה, העובד כפקיד-קבלה בבית-מלון, בן למישפחה ערבית-נוצרית שהתיישבה במצרים לפני דור: „אני הייתי מקבל את זה. לא בשימחה, אבל הייתי מקבל“.

אחד מאיליההון של מצריים, המנהל חברה גדולה: „אנחנו לא אוהבים את הפלסטינים. הקרבנו את עצמנו למענם, והם מקללים אותנו. אבל אנחנו המדינה הערבית העיקרית, ויש לנו אחריות. כשיש לך ילד בעיית, שפושה לך צרות בלי סוף, אתה יכול שלא לאהוב אותו. אבל אתה נשאר אחראי לו, ואתה צריך לדאוג לו. אנחנו צריכים לדאוג גם לפלסטינים. אדם שהיה בעבר דמות חשובה בשירותי הביון של מצריים: „סאדאת הוא מצרי, בעיני אדם מצרי, הכבוד חשוב יותר מכל דבר אחר. סאדאת קיבל על עצמו התחייבות של כבוד לדאוג לפלסטינים. הוא לא יפר התחייבות זו בשום פנים ואופן. כדאי לכם להאמין לדבריו. הוא אומר בדיוק מה שהוא חושב“.

מנהל חברה כלכלית גדולה: „יכול ל-היות שסאדאת היה רוצה להיפטר מן הערבים האחרים, ולדאוג רק לענייניה של מצריים. רבים מאיתנו היו רוצים בזה, אבל גם אילו רצה, סאדאת לא היה יכול לעשות זאת. הוא נתן את מילת-הכבוד שלו בפומבי, ואינו יכול לחזור בו“.

מומחה אמריקאי בכיר בקאהיר: „אנח-נו (האמריקאים) וסעודיה מתנגדים לשלום מצרי-ישראל נפרד. זה לא יפתור את הבעייה. זה יערער את היציבות של ה-מישטרים השמרניים בעולם הערבי — סעודיה ומדינות המפרץ הפרסי. הפלס-טינים יהפכו חומרי-נפץ בכל רחבי ה-מזרח התיכון“.

פרופסור מצרי חשוב: „סאדאת כבר החל מאבד את תמיכתו של הימין הדתי. בקרב אנשי-הדת מתחילה להיות התנג-דות לקו שלו. תמיכתם של חוגים אלה חיונית בשבילו, והוא לא יכול להרשות לעצמו לאבד אותה. משום כך הוא מוכרח לשמור על העניין הפלסטיני“.

מנהיג שמאלי, התומך ביוזמת אל-סאדאת: „סאדאת לא יפקיר את הפלס-טינים לירדן. הם יעשו טרור בכל העולם, ויקוממו את העולם הערבי נגד מצריים. מבחינה זו, אין הבדל בין חסן כאמל, איש-אמונו של סאדאת, לבין חאלד מוחיי-אל-דין, ראש מפלגת האופוזיציה, „מיפ-גת האיחוד הלאומי לקידמה ולאחדות“. חאלד, „האל-מ האדום“, לשעבר אלוף-משנה בחיל-השיריון, היה אחד מחברי קבוצת-הקצינים המקורית שחוללה את המהפכה של 1952. עכשיו הוא מכהן כראש מפלגת-השמאל במעצת-העם (ה-פרלמנט המצרי), וכיוזר מועצת-השלום ה-מצרית. המסונפת לתנועת-השלום הפרו-סובייטית בעולם. מועצה זו פוררה, על-פי פקודת סאדאת, לפני כמה ימים, כחלק מן-המסע האנטי-קומוניסטי שלו. מוחיי-אל-דין וחבריו מתחו ביקורת חריפה על סא-דאת, תוך תמיכה בעצם רעיון השלום. פגשתי את מוחיי-אל-דין לראשונה לפני חמש שנים בוועדת-ביולוגיה, הפעם הומוי-איתי לביתו, בשכונת זאמאליק, וניתחננו את המצב. מלרות ביקורתו על סאדאת, האמין גם הוא כי אל-סאדאת לא יעשה שלום נפרד“.

עצת אחיחולל

אחת הסכנות הטמונות במצב היא שמה המומחים הישראליים — או אותם המתיימרים להיות „מומחים“, המס-תובנים בצמרת השלטון ובכלי-התיק-שורת — יתנו למנחם בגין עצת-אחיתופל: סאדאת יעשה שלום נפרד, מפני שלא תהיה לו ברירה. **זהו חשבון מוסכן מאד, דווקא מפני שלמראית-עין יש בו היגיון רב.**

אין ספק כי המוני העם המצרי מוכנים, ברגע זה, לצפצף על העולם הערבי. אתה יכול לשמוע זאת על כל צעד ושעל. ערב סיום ביקורי קפצתי עוד פעם למוזיאון המצרי הנהדר, שבמרכזו העיר, כדי להזין את עיני בפאר העבר, ובבלי להתעמק בעבר רחוק זה אי-אפשר להבין את מצרים של היום — כי בארץ זאת שולטת הרציפות של 7000 שנות היסטוריה בלתי-מופסקת. מצרים הגדולה בלעה ועיכלה כובשים רבים, והשתנתה אך במעט ובאיטיות.

על מדרגות המוזיאון נכנסתי בשיחה עם מנדיך, כשנודע לו שאני ישראלי, סיפר לי על היהודים שהכיר — תופעה חזרת כמעט בכל שיחה עם מצרים ותיקים. הם זוכרים את היהודים בגעגועים אמיר-תיים, מישפט כגון „החברים הכי טובים“.

סותרת את הקשר הערבי, אל-היפך. זוהי תופעה מתוחכמת, שלא קל לעמוד עליה ושאינה נר-את במבט שיטתי.

מצריים היא מרכז העולם הערבי, המדינה הערבית הגדולה והחשובה ביותר. עובדה זו תורמת לגאוה הלאומית המצרית, וממנה נובעת הרגשת-אחריות כלפי הערבים ה-אחרים.

כאשר הסורים, הפלסטינים או הלובים תוקפים את אל-סאדאת, תגובתו האינ-סטינקטיווית של המצרי ברוחב היא: „איך הם מעזים? אנחנו יותר ערבים מהם! בילעדינו הם אינם יכולים לנו! בילעדינו אין מלחמה ואין שלום!“

התגובה על התקפות אלה אינה להי-נתק מן העולם הערבי, אלא להיפך —

הרגע הראשון: אבנרי מציג דרכונו בממזרח-העופה, אם ספסו סיכוי זה —

הרגע האחרון: אבנרי מחזיר את הוויזה המצרית * — זא תסלח ההיסטוריה לדורנו לעולם!

לפעול למען העולם הערבי, כאפטרופוס של העולם הערבי. האפטרופוס אינו זקוק לאישור בניית-חסותו כשהם משוגעים, מפג-רים או שיפשים. הוא פועל לטובתם, גם בלי הסכמתם. אבל הוא לא יפעל לרעתם.

זהו נקודה חשובה ביותר, ואוי-לישראל אם תתעלם ממנה בעצת מומחים שיטתיים.

גי'וי והסעודים

לא פחות חשובה נקודה שנייה, שגם לגביה עלול הרושם הראשון להטעות. נתקבלנו במצריים לא רק כאורחים רצויים, לא רק כאויבים שהחלט לעשות עימם שלום. נתקבלנו כשותפים-לעתיד, כבעלי-ברית פוטנציאליים.

* שהוצאה לו בכתב-יד, על פיסת-נייר נפרדת.

זוהי תופעה המסוגלת להעביר אנשים על דעתם. היא יצרה אופוריה בישראל, הרגשה שכל הבעיות נפתרו, שהנהגה בא-השלום באופן אוטומטי, בלא מחיר.

זוהי אשלייה, והיא עלולה להיות אשלייה טראגית אם לא נזהר.

המצריים — ובייחוד בני המעמד הכלכלי העליון — מקווים לשייתוף-פעולה כלכלי עם ישראל. הם רואים בכך את אחד הגור-מים העיקריים שיביאו לפריחה מחודשת של מצריים, להתגברות על מצוקתה הכל-כלית והטכנולוגית הנוראה, ולחידוש ימיה כקדם. כימעט באופן בלתי-מודע נוצרה תמונה של ברית מצרית-ישראלית, כגורם לעיצוב המרחב מחדש.

זהו רעיון מפתה — אבל גם אותו צרי-כים לדאוג במיסגרת הנכונה.

יש כאן סיכוי אדיר לישראל — סיכוי שלפני זמן קצר אי-אפשר היה אף לחלום עליו. קל מאד לבין בו אותו מתוך אייחבה ואיוולת.

כי מצריים אינה יכולה להינתק, מבחינה כלכלית, מארצות העושר הערבי. הברית עם ישראל לא תקום, אם תעמוד בסתירה לברית עם סעודיה וכוויית.

אם ישתלבו כל הקשרים האלה יחד — יכוד להיווצר ג'י'וערן, אם לא יתיישבו, לא יקום הדבר.

על רקע זה יש שיחבות עצומה לשאלה: היכן עומדת סעודיה?

מעטים יודעים על כך דברים מפורשים. הייתה לי הזדמנות לדבר עם אישיות מצ-רית, שיש לה ידיעה עמוקה בענייני ארי-צות-המיפרץ. ההערכה שלו עלולה להפתיע רבים הניזונים מרשמים שיטתיים.

מסתבר כי בסעודיה ובשאר בירות-הנפט שורר רוגז רב על אל-סאדאת. הוא אומנם הודיע להן מראש על כוונתו לבוא לירושלים — אך רק ברגע האחרון, ומבלי להיוועץ בהן. הוא העמיד אותן לפני עובדה קיימת.

בארצות-המיפרץ קיימת הסתייגות עמו-רה. ייתכן שמקורה בחשש כי בבוא ה-שלום שוב לא תהיה מצריים זקוקה כל-יך לחסדי סעודיה. יתיר-על-כן: מאז מילחמת האחים בלבנון, שיישבה בהשפעת סעו-דיה, הפכה ריאד מנהיגת העולם הערבי. יוזמת סאדאת החזירה את המנהיגות הבל-י-עדיית למצריים. קאהיר, לא ריאד, היא עתה מרכז ההחלטות וההתרחשויות. זה אינו לרוחם של הסעודים.

מכאן שעל אף התמיכה המרוי-מזת של סעודיה במצריים, פועלת מתחת לפני השטח מגמה הפוכה. סאדאת מוכרח לקחת זאת בי-חשבון, ואין הוא יכול להרגיז את הסעודים ובעלי-בריתם יותר מדי.

רעיון השלום הנפרד פסול לגמרי בעיני הסעודים, שלהם רגישות רבה לעניין ה-פלסטיני — לא רק ביגלל הויקה המסור-תית לירושלים הערבית, העיר הקדושה השלישית לאיסלאם (אחרי מכה ומדינה, השוכנות בסעודיה), אלא גם ביגלל שיקול מעשי אקטואלי.

סעודיה היא מיבצר השמרנות הערבית, והיא חוששת יותר מכל מדינה ערבית אחרת מפני המהפכה והקצנה. באין פתרון לבעייה הפלסטינית, יהפכו שלושה מיליון פלסטינים נושאי המהפכה בעולם הערבי. אם יישבר אשף, ולא תבוא תחתיו מנהי-גות מוסמכת וחזקה אחרת, תישבר התנועה המלסטינית למאות קבוצות-טרור קטנות שתורענה מוות, הרס ומהפכה בעולם ה-ערבי.

לכן מעוניינת סעודיה במדינה פלסטינית, שבה תתקן כל האנרי גיה הפוליטית הפלסטינית ושמה תתממד התנועה הפלסטינית ות-בוא אף המנוחה ואף הנחלה.

סאדאת אינו יכול להתעלם מכך. גם לא הנשיא קארטר, שיתכן מאד שכאשר יבוא ג'ימי קארטר בשבוע הבא לאסאן, תעמוד העמדה הסעודית במרכז שיקוליהם.

סאדאת עלול להתכמר

מה יקרה אם תנקוט ישראל עמדה שסאדאת לא יוכל לקבלה, והיוזמה הגדולה שלו תעלה על שירטון? מה יקרה אם מנחם בגין לא ירצה לפתור את הבעייה הפלסטינית על פי המינימום היכול להת-קבל על-ידי סאדאת — אם מתוך שעות בהערכת העמדה המצרית, אם מתוך מני-עים אידיאולוגיים?

שאלה זו צצה בכמה וכמה שיחות שלי בשבוע האחרון במצריים, והתשובה מפ-תיעה ביותר ששמעתי, מפני פרשן מצרי חשוב ביותר, היא: